

Lembo kaimo ir Kazimiero Jauniaus sodybos fragmentai. 2006 m.
Publikacijoje panaudotos Rimanto Tautavičiaus nuotraukos

LEMBO KAIMAS

PARENGĖ JURGA SAULĖNAITĖ

Lembas – kaimas Šilalės rajono Kvėdarnos seniūnijoje, kairiajame Jūros upės krante. Netoli nuo kaimo vingiuoja ir Jūros intakas Aitra. Keturi kilometrai į šiaurę nuo Lembo – Kvėdarna.

Gyvenvietė istoriniuose šaltiniuose pradėta minėti nuo 1566 metų. 1575 m. teismų aktuose jau paminėtas Lembo dvaras. Rašytiniuose šaltiniuose nurodoma, kad 1638 m. Lembo kaime buvo 15 sodybų, 1923 m. – 33 sodybos, gyveno 235 žmonės. Vėliau jų palaipsniui ėmė mažėti: 1970 m. buvo 232, 1979 – 124 žmonės. Gerokai sumažėjo gyventojų pastaraisiais metais.

Labiausiai šis kaimas dabar traukia kalbininko ir kunigo Kazimiero Jauniaus darbų puoselėtojus, nes kaime nuo 1990 metų veikia Kazimiero Jauniaus (1848–1908 m.) memorialinis muziejus.

K. Jaunius Lembo kaime gimė ir augo. Troba, kurioje jis gyveno, buvo nugriauta 1947 m., vėliau, po 9 metų (1956-aisiais), nugriauta ir jo tėviškės klėtis. Gimtojoje K. Jauniaus sodyboje iš jo laikų yra išlikę tik senesni sodybos medžiai ir tvartas. K. Jauniaus tėvų sodybos klėtis buvo atstatyta Lietuvos atgimimo metais.

Šioje klėtelėje trijose patalpose atkurta senoji Jaunių šeimos gyvenimo butis. Stendai pasakoja apie kalbininką, jo artimuosius. Muziejaus teritorijoje atkurtas šulinys, yra autentiškas tvartas.

Kalbininko ir kunigo Kazimiero Jauniaus sodybos fragmentas Lembo kaime (Šilutės r.) 2006 m. pavasaris

daržinės pastatas. Teritorija aptverta tvora, kokiomis savo sodybas aptverdavo šio kaimo žmonės seniau. K Dabar K. Jauniaus klėtelė priklauso Šilalės krašto muziejui. Šis muziejus buvo pradėtas kurti dar 1962 m., kai tik įsisteigė Lietuvos krašto tyros draugijos Šilalės skyrius. Jis 1976 m. pradėjo veikti trečiame atstatytos sudegusios Vaikų muzikos mokyklos aukšte. Iš pradžių muziejus buvo visuomeninis, jį globojo Telšiuose veikiantis Žemaičių muziejus „Alka“. 1980 m. muziejus tapo valstybiniu ir perėjo Šiaulių „Aušros“ muziejaus žinion.

1990 m. muziejus neteko turėtų patalpų, eksponatai buvo perkelti į miesto centrinę biblioteką. 1991 m. muziejus perėjo paminklotvarkos tarnybos žinion. 1994 m. muziejui suteiktas krašto muziejaus statusas. Nuo 1998 m. jis buvo pavaldus Šilalės rajono savivaldybės Viešajai bibliotekai, nuo 2003 m. – Šilalės rajono savivaldybės kultūros centrui. 2005 m. spalio 1 d. Šilalės rajone įsteigta biudžetinė įstaiga Šilalės krašto muziejus. 2006 m. Šilalės rajono savivaldybės tarybos sprendimu muziejui suteiktas Vlado Statkevičiaus vardas. 2006 m. rugpjūčio mėn. muziejaus ekspozicija perkelta į naujas patalpas (S. Gaudėšiaus g. 4).

Lembo kaime viena iš labiausiai lankomų vietų yra kryžius, pastatytas penkiems Lembo ir jo apylinkėse žuvusiems partizanams. Kaip liaudies meno paminklas saugoma ir kaime esanti mūrinė XIX–XX a. sandūroje pastatyta koplytėlė (atnaujinta 1937 m.).

Tie, kas domisi ypatingais Žemaitijos krašto akmenimis, aplanko ir Aitros upelyje, ties Lembo kaimu, arčiau kairiojo kranto gulintį akmenį, kuris Velnio Krasė vadinamas. Jo ilgis yra 2 metrai, plotis – 2,4 m, aukštis – 1 m. Akmens viršuje – įdubimas.

Pavažiavus apie kilometrą nuo Velnio Krasės, auga storas (6 m. apimties) Lembo ažuolas (šis medis – jau Rietavo savivaldybės teritorijoje).

ŽEMAIČIŲ sodybų aptvarai ir tvoros

JUOZAS PETRULIS

Žemaičių krašto sodos (kaimai) [1] išsiskiria savo nuolat rūpestingai prižiūrimomis žemaitiškomis (pažulniomis, iš trumpų karčių padarytomis, vadinamomis statinėmis) tvoromis, jų dideliu kiekiu ir pačiais aptvarais.

Iki mūsų laikų išlikusiose senoviskose žemaičių sodybose iš karto pastebime, kad čia labai daug tvorų. Pirmiausia tenka pasakyti, kad didelė dalis išlikusių, į viensėdijas neišsiskirsčiusių kaimų yra ne gatviniai kaimai, o kaimai, sudaryti iš atskirų sodybų (gyvenimų), lyg tai būtų atskiri vienkiemiai, nors jų žemė yra rėžiais padalinta, kaip kad būna įprasta kaimuose. Tokių kaimų sodyboms (gyvenimams) – mažiems ar dideliems – priklauso po kelis hektarus žemės. Tuos plotus (žemės plotelius) tveria „tvorų tvoromis“. Vadinauose negatviniuose žemaičių kaimuose kiekvienas gyvenimas (sodyba) su susiedais (kaimynais), susisiečia keliuku (sodos gatve), einančiu per „tvorų tvoras“. Kiekvienoje tvoroje yra vartai, kurie visada užkelti.

Pavyzdingo žemaičio, ypač čielininko (valakininko), gyvenimas, be paties tvoromis (aptvarais) „aptvorto gyvenimo“ padalintas į atskiras dalis. Kiekviename gyvenime dažniausiai yra bent trys specialūs aptvarai. Pvz., daugelyje sodybų, už ūkio trobesių, žymi sodybos dalis – naminės pievos. Ši sodybos dalis, be vadinamosios rubežinės tvoros, dar atitverta skersai sodybą – nuo ūkio trobesių skiriančia tvora. Tai jau atskiras aptvaras. Naminės pievos ar kitoje kurioje sodybos dalyje būna atskiras aptvaras – žardis (žarduks). Tai nerdvūs aptvarėliai, skirti laikyti jauniems veršeliams [2]. Šioje apylinkėje daugelyje gyvenimų, ypač ten, kur kūčių (tarmiškai s t a l d a i) nėra laidarų, jų vietoje kiemo dalis bei kur nors priešais kūtes, karvėms ypač melžiamoms laikyti ir ypač vasaros metu per naktį galvijams laikyti, padaromi specialūs aptvarai, pastauninkais vadinami. Paminėtų į viensėdijas neišsiskirsčiusių

(Nukelta į 26 p.)